

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ДИНАМІЧНОЮ ВЗАЄМОДІЄЮ ЕЛЕМЕНТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ОПОРНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Онаць Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економіки та управління загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

У процесі реформування загальної середньої освіти почали створюватися інноваційні заклади, які отримали статус опорних (надалі - ОЗО). Станом на 10 вересня 2020 року таких закладів створено 950 [2]. У Законі України «Про 36 освіти» записано: «Опорний заклад освіти - це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти»[1].

Надважливим питанням у діяльності ОЗО є організація якісного освітнього процесу у самому ОЗО та філіях, які до нього відносяться, але знаходяться в різних населених пунктах. Зміст поняття освітній процес у Законі України «Про освіту» визначено так: «Освітній процес - система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей [1].

Отже, освітній процес в опорному закладі освіти - це не тільки й стільки сума або набір якихось послідовних елементів, фрагментів, форм і методів роботи та взаємодії. Цей процес є цілісним, не тільки керованим, але і самокерованим. Це раціонально організована цілеспрямована динамічна взаємодія, навчально-виховна партнерська діяльність учителя і учнів в єдності з їхньою навчально-пізнавальною та самоосвітньою роботою. Обов'язковими умовами для забезпечення ефективної динамічної взаємодії всіх елементів освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти є такі структурно-функціональні складові: чітко визначена місія та стратегія розвитку закладу освіти, мета діяльності керівника та його управлінської команди як суб'єктів управління, запланований очікуваний результат; суб'єкти освітньої діяльності: керівник, заступники керівника закладу освіти, педагогічні працівники та адміністративно-допоміжний персонал, учні, батьки, представники різних організацій та установ, місцевої громади, які є учасниками освітнього та управлінського процесів; об'єкти управління (педагогічні працівники та допоміжно-обслуговуючий персонал, який виконує розпорядження керівництва закладу); зміст, форми організації освітнього процесу; навчально-виховна, розвивальна, науково-методична, самоосвітня діяльність учителів; технології, методики і моделі навчання; процес навчання учнів та результати їхніх навчальних досягнень тощо.

Наводимо один із варіантів структури взаємодії різних аспектів освітнього процесу у опорному закладі освіти, форматом якого послужили розроблені під час українсько-голландського проекту матеріали, учасниками

якого ми були, і які інтерпретовані та творчо доопрацьовані нами у процесі дослідження. На нашу думку, це може слугувати алгоритмом (опорою) в організації освітнього процесу та управління ним в інших закладах загальної середньої освіти.

Навчально-виховний аспект. Об'єкти управління в межах освітнього процесу: місія навчання, виховання і розвитку; формування ключових та предметних компетентностей та цінностей; освітня програма школі; зміст навчання; змістові наскрізні лінії; мета та засоби навчання, виховання і розвитку; технології освітнього процесу та управління; форми організації та види освіти; практичні заняття, які відповідають потребам та інтересам учнів; моніторинг навчальних досягнень учнів; моніторинг діяльності 37 педагогічних працівників; суперечності, які виникають при реалізації Державного стандарту освіти; критерії оцінювання знань, умінь та навичок учнів; система оцінювання та самооцінювання діяльності учнів та вчителя; дизайн та безпечне освітнє середовище; індивідуальна освітня траєкторія учнів; залучення батьків до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини; персоналізація навчального досвіду учня в рамках індивідуальних дослідницьких проєктів; педагогіка партнерства учителя, учня, батьків, членів місцевої спільноти, рівноправність учасників освітнього процесу; спільна відповідальність за результати; колективна та групова співпраця у навчанні; управління вчителем та співуправління з учнями навчально-виховним процесом; колективний стиль керівництва у плануванні та прийнятті управлінських рішень у межах освітнього процесу; соціалізація особистості, зв'язки із зовнішнім оточенням; діалог і багатостороння комунікація: учень-учитель-батьки в межах освітніх процесів. Суб'єкти організації та управління: держава як автор стандарту освіти; керівник та заступники керівника закладу освіти; учителі предметники; класні керівники, куратори; асоціації та спілки педагогів; шкільні служби: методична, соціально-психологічна та медична; батьківська спільнота; учні; представники громадськості.

Навчально-пізнавальний аспект. Об'єкти управління в межах освітнього процесу: методики та моделі навчання, спрямовані на розвиток компетентностей; розвивально-пізнавальний зміст навчання, орієнтований на учня; організація активної пізнавальної діяльності учнів на уроці та у позаурочний час; організація самостійної пізнавальної роботи учнів; стимуляція мислення та активності учнів; мотивація продуктивного виконання завдань; узагальнення мисленнєвих дій, технологій з метою використання їх для розв'язання різних варіантів завдань, нового способу дій; дослідницькопошукова діяльність учнів та вчителів; з'ясування характерних ознак успішної особистої та професійної життєдіяльності; культура шкільного освітнього середовища; сприятливий психолого-педагогічний мікроклімат у колективі учнів та педагогів; характер міжособистісного спілкування; розвиток здібностей учнів; набуття знань і розвиток здатностей про трансформацію виявлених можливостей використання набутих знань, умінь, навичок, досвіду для виконання нових завдань і дій.

Суб'єкти організації та управління: педагоги, сім'я, родичі, групи ровесників, учнівське самоврядування, батьківська громада, громадські організації та члени спільноти, установи культури і спорту, позашкільне освітнє середовище, шкільна бібліотека та інформаційні мережі, педагогічна та дитяча преса, науково-популярні видання, секції МАН тощо.

Самоосвітній аспект. Об'єкти управління в межах освітнього процесу: професійна компетентність та педагогічна майстерність педагогів; концепції та програми професійного розвитку та саморозвитку вчителів; стиль організації та здійснення процесів самопізнання, самоудосконалення, самоконтролю, самореалізації учнів і членів педагогічного колективу та інших учасників освітнього процесу; мотивація і само мотивація досягнень; діагностика та самодіагностика процесу та результатів освітнього процесу; набуття та 38 розширення досвіду самоосвітньої діяльності; самоуправління учнями власним освітнім процесом; практична дієвість у підтримці активності в самостійному навчанні та пізнанні. Суб'єкти організації та управління: управлінська команда школи (керівник закладу освіти та його заступники), педагогічний колектив, творчі групи вчителів та методичні об'єднання, адміністративно-обслуговуючий персонал, представники батьківської та учнівської громадськості, члени місцевої спільноти, представники партнерських організацій та установ [3, 4].

Успішне керівництво результативним освітнім процесом в опорному закладі освіти потребує підтримки самодіяльності об'єктів управління з боку його керівника, забезпечення ефективної динамічної взаємодії всіх елементів освітнього процесу. Це можливе за умов сформованої команди висококваліфікованих і креативних педагогів-одномумців, представників влади і громади, спрямованих у спільній діяльності на досягнення головної мети - всебічного розвитку особистості учня-громадянина, патріота, інноватора і його якісної освіти для успішної майбутньої професійної і особистішої діяльності.

Література

1. Закон України «Про освіту» (редакція 2020 р.) [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 вересня 2020 року [Електронний ресурс]. Доступно: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/10.09.2020.pdf>
3. Громадсько-активні школи: управління та механізми розвитку: практичний посібник / О. М. Онаць, Н. М. Островерхова, Л. М. Попович, М. Г. Шевцов. - К.: КОНВІПРІНТ, 2019. - С. 96.
4. Освітній менеджмент: навч. посіб. - К.: «Шкільний світ», 2003. - С.132-154.